

«Затверджую»

Проректор з науково-педагогічної роботи
та міжнародної співпраці

Волинського національного університету
імені Лесі Українки

доктор економічних наук, професор Єлісеєва Л. В.

« 27 » жовтня 2022 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації «Становлення та розвиток пенітенціарної системи на Волині та в Галичині у 1918–1939 роках» Разиграєва О. В.

Актуальність. Дисертація присвячена дослідженню невивченої у вітчизняній та зарубіжній історичній науці проблеми становлення та розвитку пенітенціарної системи на Волині та в Галичині у 1918–1939 роках. Робота підготовлена на межі таких напрямів історичної науки, як регіональна історія, соціальна історія та історія права. Зокрема, дослідження у сфері кримінально-виконавчого права великою мірою зумовлені реформуванням кримінально-виконавчої системи України. Трансформація правових інститутів, що відбувається в сучасній Україні, базується не тільки на вітчизняному, а й на зарубіжному досвіді в досліджуваній сфері. Не менш важливим на сучасному етапі є те, що без ретроспективного аналізу порівняльних досліджень у сфері кримінально-виконавчого права не можна скласти повної картини їх сучасного стану. Саме під таким кутом зору підготовлена дисертація Олега Разиграєва, де автор висвітлює історію пенітенціарної системи міжвоєнної Польщі на прикладі Волині та Галичини, які на той час належали до Другої Речі Посполитої та у адміністративному вимірі складала чотири воєводства (Волинське, Львівське, Тернопільське та Станіславське).

Зауважимо, що в роботах польських вчених досліджено окремі питання, що торкаються сфери виконання покарань у 20-30-х рр. ХХ ст. Проте ці розвідки відображають процеси, які відбувалися в пенітенціарній сфері на загальнопольському рівні, оминаючи їх регіональну специфіку. Натомість запропонована дисертація представляє узагальнений погляд (з урахуванням позитивного і негативного досвіду) на проблему функціонування пенітенціарії в окреслений період часу на регіональному рівні.

Саме таке завдання поставив перед собою О. Разиграєв, котрий свої багаторічні студії узагальнив у роботі, присвяченій становленню та розвитку пенітенціарної системи на Волині та в Галичині у 1918–1939 роках. Зауважимо, що робота має багатоаспектний характер, торкаючись широкого кола соціально-економічних, суспільно-політичних та історико-правових питань. Комплексний їх аналіз є важливим дослідницьким завданням. Розробка означеної тематики зумовила введення до наукового обігу широкого пласту маловідомих матеріалів з історії досліджуваного регіону з фондів архівних установ України, Польщі, Литви та Білорусі.

Дисертація узгоджується з планами науково-дослідних робіт факультету історії, політології та національної безпеки Волинського національного університету імені Лесі Українки. Дослідження виконане в межах наукової теми кафедри всесвітньої історії «Соціально-економічні та політичні проблеми європейської історії» Волинського національного університету імені Лесі Українки, а також є складовою частиною кількох колективних та індивідуальних наукових проектів.

Наукові положення та нові науково обґрунтовані результати, одержані здобувачем особисто, їх практична та теоретична цінність. Представлені в дисертації положення, концептуальні засади, структура, постановка завдань та їх вирішення, узагальнені висновки є результатом реалізації авторських ідей та самостійно виконаної науково-дослідної роботи.

У дослідженні використано, проаналізовано, узагальнено та інтерпретовано результати попередніх досліджень, дотичних до теми. Основу історіографії складають праці сучасних українських та зарубіжних дослідників. Аналіз історіографії дав змогу зробити висновок, що вивчення міжвоєнної польської пенітенціарної системи на землях Волині та Галичини не було комплексним та всеохоплюючим. Дисертант зробив аргументований висновок, що наявна історіографія лише фрагментарно розкриває проблему, порушену у праці. У жодній з опрацьованих наукових робіт функціонування пенітенціарної системи на Волині та в Галичині не розглядалося в усій повноті.

Завдяки комплексному аналізу історичних джерел та наукової літератури з обраної теми О. Разиграєву вдалося всебічно й об'єктивно висвітлити сюжети, які залишились поза дослідницькою увагою, зокрема: становлення та утвердження пенітенціарної системи на Волині та в Галичині, організація в'язниць, характеристика кадрового складу тюремних службовців, чисельність в'язнів, а також їх повсякденне життя (умови утримання, харчування, медичне забезпечення, трудова діяльність, культурно-освітнє та релігійне життя), форми протесту проти пенітенціарної адміністрації (бунти, голодування та втечі). Автор також вдало реконструював внутрішньотюремні середовища ув'язнених, а також простежив перебування в'язнів з Волині та Галичини у пенітенціарних установах інших регіонів держави, проаналізував діяльність громадських і політичних організацій щодо підтримки в'язнів Волині та Галичини та захисту їх прав.

На основі проведених досліджень автором сформовано аргументовані та обґрунтовані наукові висновки і судження щодо науково-історичної тематики. Усі наукові результати достовірні та достатньо обґрунтовані. Наукові результати базуються на неопублікованих документальних матеріалах з 11 архівів України (Центральний державний історичний архів України у м. Львові, Центральний державний архів вищих органів влади та

управління України, Центральний державний архів громадських об'єднань України, Центральний державний кінофотофоноархів України ім. Г. С. Пшеничного, Галузевий державний архів Служби безпеки України, державні архіви Волинської, Львівської, Івано-Франківської, Рівненської та Тернопільської областей, архів Державної установи «Львівська установа виконання покарань № 19»); 13 архівів Республіки Польща (Архів нових актів у Варшаві, Центральний військовий архів, Національний архів у Кракові, Національний цифровий архів, державні архіви у Варшаві, Жешуві (та його філії у м. Сянік), Замості, Каліші, Катовицях, Кельцях, Любліні, Перемишлі та Ченстохові), а також трьох архівосховищ Литви та Білорусі (Центральний державний архів Литви, державні архіви Брестської та Гродненської областей Республіки Білорусь). Окрім того, автором залучено матеріали кількох відділів рукописів бібліотек у Польщі (Варшавський університет, Католицький університет Івана Павла II у Любліні, наукова бібліотека Польської академії мистецтв і Польської академії наук у Кракові, Сеймова бібліотека у Варшаві). Суттєво доповнюють зміст дисертації О. Разиграєва додатки, які підготовлені на основі верифікації архівних та друкованих джерел.

Наукові положення та результати дисертації були обговорені на численних наукових конференціях різних рівнів – міжнародних, всеукраїнських, регіональних. Основні результати дослідження висвітлено у 23 наукових працях, з яких: 1 одноосібна монографія, 1 розділ у колективній монографії опублікованій за кордоном, 12 – у фахових виданнях України, 9 – у періодичних виданнях закордоном (зокрема 6 публікацій у журналах, які індексуються у наукометричних базах Web of Science та Scopus). Додатково відображає результати дисертації 27 наукових праць, у тому числі 7 монографій (одна з них одноосібна опублікована закордоном польською мовою), 7 статей опублікованих у закордонних фахових виданнях, 13 статей у вітчизняних фахових виданнях та матеріалах конференцій.

Вищезазначене дає підстави стверджувати про високу теоретичну цінність представленої роботи. У практичному вимірі основні положення дисертації можуть бути використані науковцями під час підготовки узагальнюючих праць з історії України та Польщі, з історії західноукраїнських земель, підручників з історії держави і права, а також робіт краєзнавчого характеру. Окрім того, вміщений в дисертації фактологічний матеріал придатний для використання в екскурсійній та музейній роботі. Врахування історичного досвіду функціонування пенітенціарної системи на теренах міжвоєнної Волині та Галичини важливе й у контексті реформування сучасної кримінально-виконавчої служби України.

Відповідність діючим вимогам щодо оформлення та підготовки дисертації. Дисертація О. Разиграєва є завершеним і самостійним науковим дослідженням, результати якого мають цінність та наукове значення для подальшого вивчення історії України та Польщі. Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 600 сторінок. Список використаних джерел містить 1769 позицій, з яких 1106 – архівні матеріали. За формальними ознаками робота відповідає чинним вимогам, які ставляться до оформлення дисертацій Міністерством освіти і науки України.

Виклад матеріалу дисертації – чіткий, логічний. Культура наукової мови, якою послуговується дисертант для викладання результатів дослідження, нових наукових положень і висновків, характеризується точністю, смисловою завершеністю, цілісністю і зв'язністю думок. Застосована у роботі наукова термінологія є загальновизнаною. Стиль викладу результатів досліджень, нових наукових положень, висновків чіткий, зрозумілий і логічний.

Відповідність змісту дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту. Дисертаційна робота О. В. Разиграєва відповідає спеціальностям 07.00.01 – Історія України та 07.00.02 – Всесвітня історія. Це

забезпечується предметною областю дослідження та основними методами дослідження.

Представлена дисертація є самостійно виконаним дослідженням, характеризується єдністю змісту та відповідає принципам академічної доброчесності. Наукові результати та висновки, які уміщені в роботі, отримані одноосібно. Виконані у співавторстві публікації містять 70 % авторського матеріалу (позиції № 5 і 7 у списку опублікованих наукових праць за темою дисертації). Використані у дисертації, наукових публікаціях, в яких висвітлені основні наукові результати, наукових текстів, ідей, розробок, наукових результатів та матеріалів інших авторів містять посилання на автора та джерело опублікування.

Зауваження та рекомендації. Попри позитивне враження від змісту та результатів дисертації Разиграєва О. В., вважаємо за необхідне висловити окремі зауваження та побажання. Зокрема, у підрозділі 1.3. «Теоретико-методологічні засади» автор обумовлює значення термінів «Галичина» / «Східна Галичина». Вважаємо, що у цій частині дисертації варто розкрити також зміст терміну «Західна Волинь». Крім того, під час тлумачення поняття «пенітенціарна система», автору варто було хоча б побіжно вказати імена та праці окремих вітчизняних та зарубіжних вчених, які досліджували кримінально-виконавчу систему. На наш погляд, до розділів 4 і 5 доцільно подати вступні частини, де автор обумовив би підходи до їх змістового наповнення. На наш погляд, серед проблем, які потребують подальшого наукового пошуку доцільно виокремити актуальне питання гендеру. В окремих фрагментах дисертації Разиграєв О. В. вдається до розлогого цитування документів та праць вчених, у роботі присутні орфографічні та стилістичні огріхи.

Висловлені зауваження та побажання мають рекомендаційний характер, не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, не зменшують її наукової новизни і практичної значимості, а тому не впливають на її представлення в спеціалізовану вчену раду для офіційного захисту.

Результати експертизи та засідання фахового семінару. Рецензенти на підставі експертизи дисертації та наукових публікацій, в яких висвітлені основні наукові результати, а також за результатами засідання фахового семінару, на якому була апробована дисертація, керуючись «Порядком присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 1197 від 17 листопада 2021 р., ухвалили одноголосне рішення – **рекомендувати до захисту** у спеціалізованій вченій раді дисертацію Разиграєва О. В. «Становлення та розвиток пенітенціарної системи на Волині та в Галичині у 1918–1939 роках».

Доктор історичних наук,
професор кафедри історії України та археології
Волинського національного
університету імені Лесі Українки

Каліщук О. М.

Доктор історичних наук,
професор кафедри всесвітньої історії
Волинського національного
університету імені Лесі Українки

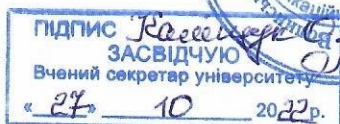

Крамар Ю. В.

Доктор історичних наук,
професор кафедри всесвітньої історії
Волинського національного
університету імені Лесі Українки

Шульга С. А.

Крамар Ю. В., Шульга С. А.
Секретар Л.С.